

L'ús de la llengua catalana en les revistes d'arqueologia dels Països Catalans

Dídac Roman*

Resum

En aquest article s'analitza l'ús de la Llengua Catalana en les revistes de Prehistòria i d'Arqueologia dels Països Catalans i es reflexiona sobre la importància d'utilitzar una determinada llengua com a vehicle de difusió dels resultats de les recerques.

Abstract

This paper analyses the use of Catalanian language in prehistory and archaeology research journals published in the Catalanian countries. We consider the importance of using this specific language as a vehicle for spreading the results of research.

INTRODUCCIÓ

Una de les principals qüestions a la que ens hem d'enfrontar a l'hora de realitzar una nova publicació és la de triar la llengua en la que volem donar a conèixer els resultats de les nostres recerques. La generalització de l'ús de les noves tecnologies ha fet que els treballs tinguin avui en dia una major difusió que fa només una dècada però, com afecta aquesta difusió a l'ús de les llengües?.

A nivell global, les llengües predominants al llarg del segle XX per a la ciència arqueològica han estat, principalment, el francès i l'anglès, mentre que altres llengües com l'italià o l'alemany també han estat molt emprades per a temàtiques concretes com ara els estudis clàssics. En l'estat espanyol, òbviament ha estat el castellà la llengua dominant.

En aquest treball però, més que analitzar l'ús de totes les llengües o l'impacte que les noves tecnologies han tingut sobre elles, volem centrar-nos en l'ús d'una llengua molt menys emprada i sense tant de ressò internacional: la Llengua Catalana.

El nostre objectiu és valorar l'ús del català a partir de la seua major o menor presència en els

articles publicats en les revistes especialitzades en Arqueologia i/o Prehistòria o d'aquelles més generalistes però que habitualment contenen alguns estudis d'aquest tipus. A partir d'aquesta presència pretenem reflexionar sobre la importància de l'ús d'una determinada llengua a l'hora de publicar els resultats dels nostres estudis, així com l'impacte que pot tindre aquest fet en la normalització, tant social com lèxica, de les llengües minoritàries.

Com a llengua minoritària, la normalització del català arribarà el dia en què el seu ús estiga estès en tots els àmbits socials. Com deia J. Bastardàs en la presentació d'un article de X. Barral sobre la terminologia catalana: *"El català ha demostrat que, com qualsevol altra llengua de cultura, és indefinidament apte, indefinidament adaptable, per a expressar qualsevol concepte tant en el camp de les ciències i de la tecnologia, com en l'estudi de les arts, i també en la pràctica administrativa i el món dels esports"* (Barral, 1980, 137).

Aquesta normalització en l'ús d'una llengua també ajuda a desenvolupar una terminologia pròpia en àmbits que normalment queden fora de la vida quotidiana. Enfrontar-se a la realització de tre-

* Departament de Prehistòria i d'Arqueologia. Universitat de València . <didac.roman@uv.es>

balls científics en català ha d'ajudar a establir definitivament un lèxic arqueològic unitari i propi, sense els habituals gal·licismes o castellanismes.

En l'article de X. Barral (1980) s'expressa la voluntat de respectar la idiosincràsia de cada llengua, però també la uniformitat del caràcter internacional de la terminologia científica. Així, per exemple, aquells conceptes que es puguin expressar en un mot no ho haurien de ser en dos, ja que aquesta varietat lèxica podria portar problemes interpretatius.

L'any 1973 en la cinquena edició de la Universitat Catalana d'Estiu (Prada de Conflent) es va redactar l'anomenat "Manifest de Prada". En aquest, es posaven les bases per a l'ús de la llengua catalana en l'àmbit científic. Aquesta fita, amb la del Congrés de Cultura Catalana del 1978 van servir per a posar de manifest que si la nostra llengua volia eixir de la marginalitat en la que es trobava en aquells moments, un dels reptes més importants amb els que s'enfrontava era la generalització del seu ús en tots els àmbits escrits, i no només en el literari.

Així, a partir d'aquests manifestes es podien extreure uns punts que avui dia segueixen igual de vàlids que en els moments en que van ser escrits:

-No es pot renunciar a l'ús del català en l'àmbit científic.

-Quan es publiquen treballs de recerca sobre el nostre àmbit geogràfic, han de ser-ho preferentment en català.

-Quan es publiquen treballs més generals o referits a altres àmbits territorials, s'han de publicar en alguna llengua majoritària, sense que això impliqui el deixar de fer-ho en català, el qual es podria emprar per a presentar, com a mínim, un resum del treball principal.

-La divulgació científica en el nostre àmbit cultural s'hauria de fer en català.

Aquestes directrius generalment estan enfocades a àmbits científics que podríem anomenar "generals", és a dir, a ciències universals com la física, la química, la medicina, etc, on els resultats d'una investigació duta a terme en les nostres universitats pot tindre un gran interès o una gran repercussió en qualsevol altre àmbit internacional. Ara bé, la nostra disciplina entraria en les ciències que podríem anomenar "concretes", pel que si ens referim a l'arqueologia o la prehistòria, hem de pensar que una bona part de la recerca realitzada en les mateixes universitats presenta com a tema central l'estudi de cultures o jaciments ubicats en els Països Catalans, pel que també és normal que la major part dels receptors d'aquests treballs

formen part d'aquest context cultural (sense que açò implique oblidar que un dels objectius de tot treball de recerca és arribar a investigadors qualsevol àmbit). Per exemple, si es pretén realitzar un estudi sobre l'art rupestre llewantí o sobre un jaciment ibèric, el més normal és que quasi la totalitat dels investigadors interessats en aquesta temàtica formen part de l'àrea de distribució d'aquesta manifestació artística o de la cultura ibera, en aquest cas, la façana mediterrània de la península Ibèrica (seguint amb la nota de dalt i amb l'exemple de l'art llewantí o la cultura ibera, voldríem afegir que també hauria de ser prioritari que qualsevol persona que estudei art rupestre o les cultures preromanes conega els contextos en altres àmbits territorials del de la seua pròpia recerca prioritària). Per tant, és més que possible que un treball publicat en català en una revista d'aquest àmbit territorial, tinga més lectors reals que aquest mateix treball publicat en una revista d'impacte internacional en anglès que en tindria més de potencials. De fet, una publicació d'aquest tipus a nivell internacional, degut al desconeixement de la majoria dels investigadors en relació als temes de l'exemple, obligaria a realitzar una llarga introducció a la temàtica en concret, obligant a reduir les pàgines destinades a la vertadera recerca.

Amb aquesta introducció volem deixar constància que, tot i que aquest treball s'emmarca dins d'una sensibilitat en favor de la defensa de la nostra llengua, l'objectiu no serà el manifestar una inclinació a que tots els treballs es publiquen sempre en català. Tal i com hem dit, un dels objectius principals de tota ciència és la d'arribar al major nombre de persones i evidentment la nostra llengua, amb uns 11 milions potencials de lectors, no garanteix aquesta meta, pel que, evidentment, si volem que la nostra recerca tinga una major projecció serà normal realitzar una publicació en una llengua majoritària. Ara bé, aquesta premissa no ens pot fer oblidar la nostra realitat cultural, i la difusió de la ciència en català hauria de ser un altre objectiu prioritari.

Per a la realització d'aquest treball hem analitzat el contingut d'un total de 19 revistes, la major part especialitzades en Prehistòria i Arqueologia. La selecció de les revistes s'ha fet per la seua rellevància en relació a aquestes disciplines i la seua publicació avui en dia, pel que algunes publicacions "històriques" com el Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura (on des de fa anys quasi no es publiquen treballs arqueològics) no han estat analitzats.

De les revistes analitzades, 9 corresponen a publicacions del País Valencià, 8 al Principat de

Catalunya, 1 a les Illes Balears i 1 a la Catalunya del Nord. No hem trobat cap revista que poder adscriure al Principat d'Andorra:

-País Valencià: Alberri, Archivo de Preshistoria Levantina (APL), Arse, Lucentum, Revista del Museu Arqueològic d'Alacant (MARQ), Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló (QPAC), Recerques del Museu d'Alcoi, Saguntum, Xàbiga.

-Principat: Butlletí Arqueològic, Cota Zero, Cypsela, Empúries, Fonaments, Pyrenae, Revista d'Arqueologia de Ponent, Tribuna d'Arqueologia,

-Illes: Mayurqa.

-Catalunya del Nord: Travaux de Préhistoire Catalane/Roussillonnaise

L'ÚS DEL CATALÀ EN ELS ARTICLES

Des de la generalització de l'arqueologia com a ciència a inicis del segle XX, podem considerar que el català ha passat per tres etapes diferents: la primera fins l'any 1939, la segona durant els anys de dictadura franquista (1939-1975) i la tercera des del final d'aquest règim polític a l'actualitat.

PAÍS VALENCIÀ

L'ús del català en les revistes analitzades al País Valencià és prou escàs, tot i que relativament variable (Taula 1). Mentre hi ha algun cas on en els darrers 5 anys s'ha anivellat amb l'ús del castellà (QPAC), en general, i agafant els grans períodes abans esmentats, la seua presència únicament sobrepasa el 30 per cent en Recerques del Museu d'Alcoi i en Xàbiga del Museu de Xàbia. En aquesta segona revista, generalment els treballs publicats són en català, però hi ha un número dedicat al Paleolític on tots els treballs són en castellà (12) el que provoca el canvi percentual en favor d'aquesta llengua.

Evidentment, aquelles revistes nascudes durant la dictadura franquista quasi no mostren presència de la nostra llengua en aquell període però és curiós observar com en algunes d'elles, el percentatge de treballs en català quasi no ha augmentat amb l'arribada de la democràcia. La revista Arse de Sagunt per exemple, presenta un 2,7 per cent de producció en català per al període 1957-1974 i només un 4,5 per cent del 1976 al 2006.

Al costat contrari estan dues revistes d'Alacant ciutat, Lucentum i la recent revista del Museu Arqueològic d'Alacant (MARQ), que no presenten producció en la nostra llengua. En la primera només 1 article de 193 i en la segona, en els dos primers números no n'hi ha cap.

Un cas especial, per no tractar-se d'una revista, és la sèrie de Trabajos Varios del SIP, de la que ja s'han publicat 108 números. Volem remarcar aquesta dada perquè en tota la sèrie només hi ha 6 treballs en català (vora el 6 per cent), cinc dels quals són tots els números d'abans del franquisme (un publicat a inicis dels anys 1940 i amb una problemàtica concreta com veurem més endavant) i des d'aleshores fins avui en dia (103 números), només una monografia s'ha publicat en català, la número 100, dedicada a la romanització de les comarques de Castelló, del professor Ferran Arasa.

Altres llengües es troben poc representades, tot i que cal remarcar la seua alta presència en l'APL en les dues etapes més antigues. Possiblement vinculat a una major presència d'investigadors estrangers en aquesta zona del País.

EL PRINCIPAT DE CATALUNYA

REVISTA	PERÍODE	CATALÀ		CASTELLÀ		ALTRES	
		Nº	%	Nº	%	Nº	%
Alberri	1988-2005	9	25	27	75	-	-
APL	1928	-	-	8	88,9	1	12,1
APL	1945-1975	-	-	167	83,5	33	16,5
APL	1978-2006	13	5,8	205	91,5	6	2,7
Arse	1957-1974	3	2,7	107	97,3	-	-
Arse	1976-2006	22	4,5	195	95,5	-	-
Lucentum	1982-2006	1	0,5	188	97,4	4	2,1
MARQ	2005-2006	-	-	20	100	-	-
QPAC	1974-1975	-	-	22	100	-	-
QPAC	1976-2005	86	20,4	332	78,8	3	0,7
Recerques	1992-2006	40	30,5	91	69,5	-	-
Saguntum	1962-1975	1	1,4	70	97,2	1	1,4
Saguntum	1977-2006	25	6,5	346	90,1	13	3,4
Xàbiga	1986-2005	17	47,2	19	52,8	-	-

Taula 1. Revistes d'Arqueologia del País Valencià.

El panorama en el Principat (Taula 2) és completament diferent al que hem vist en el País Valencià. Fins i tot en algunes revistes, durant el franquisme, el percentatge de treballs publicats en català supera a la major part de les publicacions valencianes, com per exemple el Butlletí Arqueològic de Tarragona on, entre el 1943 i el 1974 un 20 per cent dels articles van ser publicats en la nostra llengua.

A partir d'aquest moment la producció en català s'intensifica, i fins i tot apareixen dues publicacions amb uns continguts íntegres en aquesta llengua: Cota Zero i Fonaments, les dues amb una clara vocació de normalització de la nostra llengua i fins i tot la primera d'elles amb la important tasca de traduir articles estrangers. A les que podríem afegir Tribuna d'Arqueologia, on el percentatge és molt proper al 100 per cent.

En la resta de publicacions, la major part estan per sobre del 60 per cent de producció en català, i només dues se situen per sota del 40 per cent (Empúries i Pyrenae).

El castellà per tant, després del franquisme, es troba en una presència d'entre el 20 i el 60 per cent. Les altres llengües estrangeres apareixen en percentatges gens menyspreables, situant-se per al voltant del 10 per cent en Empúries (sobretot francès i italià) i Cypsela (només francès).

En general podem veure una important presència de la llengua pròpia, el que ens indica una major conscienciació lingüística dels investigadors del Principat. La revista amb menys presència del català se situa quasi en el 30 per cent (Pyrenae), el que la situaria quasi al capdavant al País Valencià. Aquesta relativa baixa presència de la nostra llengua en Pyrenae possiblement és deguda a un intent de major projecció internacional en els darrers 5 números, tal i com ho demostra l'alt percentatge de treballs en altres llengües des de l'any 2002 (un 25 per cent), la temàtica més general d'alguns dels treballs publicats, i l'afegit al subtítol en català del mateix traduït a l'anglès.

Aquest és un tema interessant, ja que, tal i com hem afirmat en la introducció, si volem presentar un treball d'impacte és normal fer-ho en llengües majoritàries com l'anglès, i per tant, no podem esperar que totes les publicacions del nostre País renunciïn a aquesta projecció pel fet de publicar només en català. El que tampoc seria normal és que degut a aquesta internacionalització la nostra llengua acabés per desaparèixer, ja que possiblement la vinculació en un mateix volum de treballs realitzats en anglès (o altres llengües estrangeres) amb altres en català, hauria d'afavorir el reconeixement (o el coneixement) internacional de la nostra pròpia.

REVISTA	PERÍODE	CATALÀ		CASTELLÀ		ALTRES	
		Nº	%	Nº	%	Nº	%
Butlletí Arq.	1943-1974	43	20,2	170	79,8	-	-
Butlletí Arq.	1975-2005	147	61,0	94	39,0	-	-
CotaZero	1985-2006	227	100	-	-	-	-
Cypsela	1976-2006	180	70,9	50	19,7	24	9,4
Empúries	1939-1975	-	-	569	100	-	-
Empúries	1976-2005	86	38,6	112	50,2	25	11,2
Fonaments	1978-2004	80	100	-	-	-	-
Pyrenae	1965-1975	6	3,6	153	93,3	5	3,1
Pyrenae	1976-2007	94	28,5	213	64,5	23	6,9
R. Arq. Ponent	1991-2006	153	65,7	75	32,2	5	2,2
Tribuna d'Arq.	1983-2007	339	98,0	6	1,7	1	0,3

Taula 2. Revistes d'Arqueologia del Principat de Catalunya.

LES ILLES BALEARS

Tal i com hem dit anteriorment, només hem trobat una revista de les Illes en la que es publiquen treballs de prehistòria i d'arqueologia junt a altres d'altres temàtiques (Taula 3).

La presència del català es troba en una zona intermèdia entre el País Valencià i el Principat de Catalunya.

REVISTA	PERÍODE	CATALÀ		CASTELLÀ		ALTRES	
		Nº	%	Nº	%	Nº	%
Mayurqa	1976-2006	25	35,7	42	60,0	3	4,3

Taula 3. Revistes d'Arqueologia de les Illes Balears.

LA CATALUNYA DEL NORD

L'única revista analitzada en aquesta àrea presenta una problemàtica concreta (i interessant), ja que dels 8 números publicats fins l'any 1995 els cinc primers corresponen monografies, i des del número 6 (1989-1990) es converteix en una revista d'articles (només hem tingut accés a aquests números i no coneixem si la revista ha seguit editant-se després).

La publicació va ser creada sota el significatiu nom de Travaux de Préhistoire Catalane, però un canvi en la direcció de la revista va fer que el número 4 es publicés sota el més afrancesat nom de Travaux de Préhistoire Roussellonnaise per a posteriorment, sota un altre canvi en la direcció, reprendre el nom original.

Com podem veure a la taula 4, la major part dels treballs es publiquen en francès. El català només està present en tres articles, dos dels quals tracten temes del Principat de Catalunya i un altre d'Andorra, i estan publicats per autors d'aquests territoris.

REVISTA	PERÍODE	CATALÀ		FRANCÈS		ALTRES	
		Nº	%	Nº	%	Nº	%
Travaux de Preh. Cat.	1983-1995	3	7,1	39	92,9	-	-

Taula 4. Revistes d'Arqueologia de la Catalunya Nord.

QÜESTIÓ DE NOMS

Al llarg de la vida de cada publicació, hi ha algunes revistes que en algun moment han traduït el seu nom al català, altres però, han mantingut el seu nom original en castellà.

Hi ha revistes que tenen un nom "no traduïble", és a dir, que es refereix a un nom antic d'una ciutat, un jaciment o un lloc. Aquest seria el cas de

les revistes Alberri, Arse, Lucentum, Saguntum i Xàbiga al País Valencià, Cypsela i Pyrenae al Principat, i Mayurqa a les Illes. Tot i que hi ha altres que tot i haver començat el seu camí en dates molt recents han optat des d'un principi per fer-ho tot en castellà o en francès, és el cas de la revista del Museu Arqueològic d'Alacant (editada des del 2005) o els Travaux de Préhistoire Catalane.

Altres grups de revistes han traduït el seu nom en algun moment de la seua història. És el cas dels Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló (antiga: Cuadernos de Prehistoria y Arqueología Castellonense), Empúries (antiga: Ampurias), el Butlletí Arqueològic de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense (antiga: Boletín Arqueológico de la Real Sociedad Arqueológica Tarraconense) o la sèrie de Trabajos Varios del SIP (antiga: Treballs Solts). Com podem veure, hi ha hagut casos en els dos sentits, tot i que com veurem, per diverses causes i motius.

La revista castellonenca canvia el seu nom junt al format a partir del número 16 (1995) afirmant que "...s'ha variat lleugerament el títol de capçalera de la revista, adequant-se a l'idioma català, i passa a anomenar-se Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló".

Empúries canvia el subtítol al català ("Revisita de Prehistòria, Arqueologia i Etnologia") en el seu número 38-40 (1976-1978) una data molt assenyada per a nombrosos canvis editorials i lingüístics al nostre País. El nom però, no el tradueix fins al número 7 (1985).

El Butlletí Arqueològic també realitza el canvi després de la mort del dictador, en concret des del número 1 (època V) de l'any 1979.

Un tema absolutament diferent és el de la sèrie de Trabajos Varios del SIP de València. Aquesta publicació va nàixer l'any 1937 amb el nom de Sèrie de Treballs Solts, però amb l'arribada del Franquisme va haver de canviar al nom castellà. El número 5 és el darrer publicat en català, tot i que al ser publicat ja sota el franquisme, presenta un interessant editorial en la primera pàgina justificant que estiga en aquesta llengua, tal i com veurem més endavant. No entenem quines han estat les causes per a, després de la dictadura, no tornar a recuperar el nom original en la nostra llengua.

A banda d'aquests casos de normalització, també en tenim de manteniment de noms en castellà, tots al País Valencià. Per la seua antiguitat caldria destriar l'APL (Archivo de Prehistoria Levantina) que ben bé podria traduir el seu nom, més encara quan una traducció literal seguiria mantenint l'acrònim normalment utilitzat.

Altres temes són el fet de l'ús del mateix terme Levantina. L'any 1996, el Consell Valencià de Cultura va emetre un informe on deia que "...l'evidència que 'Levante' és una denominació aliena, es reforça amb el fet que va començar a tenir un ús més generalitzat arran de la guerra d'Espanya (1936-1939), quan es van projectar sobre la ciutat de València i les poblacions més properes allaus de fugitius de les zones de l'estat amb govern republicà, però en perill de caure en mans de les tropes rebels. Era un espai geogràfic relativament allunyat dels fronts i on no semblava que hi hagués tanta penúria d'aliments com en altres zones; el que alguns gasetillers anomenaven 'el Levante Feliz'." (CVC, 1996).

Segons Joan Fuster, la invenció del terme Levante tenia per intenció retirar de la circulació el terme "valencià" per a qualificar el país, a més d'incloure-hi més terres que les estrictament valencianes amb la intenció per tant de diluir la realitat pròpia dels valencians (Fuster, 1968).

El terme Levante per tant, hauria de ser eliminat dels nostres estudis per a referir-nos a la façana mediterrània de la península Ibèrica, ja que posseeix unes connotacions centralistes, franquistes i gens fidels a la realitat geogràfica. I no ens referim només al títol de la revista que ens serveix d'excusa per a tractar el tema, sinó d'altres conceptes arqueològics com per exemple el nom "Art Llevantí" per a referir-se a l'art naturalista de la façana mediterrània peninsular, ja que, allà on vagés, si parles d'art llevantí, lògica i automàticament es pensa de l'art dels països de l'orient mediterrani.

Termes com Arxiu de Prehistòria Valenciana (APV) o Mediterrània (APM), si el que es pretén és ser una revista d'aquest àmbit peninsular, o art del ponent mediterrani serien molt més adequats a les realitats a les que es refereixen.

LES INTENCIONS

En l'anàlisi de les publicacions, hem revisat les línies editorials publicades en els números de dates importants, com el primer exemplar, el del final de la dictadura o quan s'ha traduït el nom de la revista. També ens hem fixat en les normes de publicació que normalment hi ha al final dels volums. Lluny del que poguera semblar per a publicacions científiques, en molts casos aquestes editorials mostren una clara vocació ideològica, el que, tal i com veurem, implicarà un ús o una defensa d'una determinada llengua.

LES EDITORIALS

Començarem per la més antiga, i una de les més interessants. Tal i com hem dit anteriorment, amb l'arribada del franquisme la sèrie de Treballs Solts del SIP va haver de canviar el seu nom per l'actual de Trabajos Varios. El número 5, tot i publicar-se sota el franquisme (però amb data de 1937) ja estava escrit amb anterioritat, pel que es va publicar en la llengua en la que s'havia preparat: el català. Aquest fet va obligar a realitzar una primera pàgina sota el títol de "*aclaraciones necesarias*". En ella s'explica en només dos paràgrafs que aquest número no ha pogut eixir abans degut a les dificultats sorgides durant el periodo rojo, i que cal fer constar que "*...la publicación de la mencionada Serie, en lengua valenciana, obedece a que, creado por la Corporación provincial, durante la dominación marxista, el "Institut d'Estudis Valencians", fijado el valenciano como su lengua oficial y ordenada la incorporación al mismo del Servicio, a tal norma tuvo este que someterse necesariamente en sus publicaciones*". Era per tant evident que, segons l'opinió del director del SIP en aquelles dates, I. Ballester, en aquells anys, el publicar en català era una qüestió del passat i que havia estat una obligació a la que es va haver de sotmetre el SIP durant la República.

Aquesta "obligatorietat", segons I. Ballester, de publicar en la nostra llengua ve de la creació el 1937 de l'Institut d'Estudis Valencians, una institució encarregada del "*conreu i propagació de la Cultura valenciana*" i a la que van quedar adscrits el Museu de Prehistòria i el Servei d'Investigació Prehistòrica (Martí, Juan Cabanilles, 2000). Dins d'aquest objectiu de defensa de la Cultura valenciana es va establir que "l'idioma oficial de l'Institut és el valencià". En el treball citat de B. Martí i J. Juan-Cabanilles, es publica un extracte d'una acta de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut on es debat, a proposta del mateix I. Ballester, sobre la continuïtat de la publicació en castellà del "*Anuario de Prehistoria Levantina*", tot i anar en contra de les normes dels estatuts de l'Institut. Finalment així s'acordà.

El Butlletí Arqueològic de Tarragona, en l'editorial del primer número (1943) publica una text en la mateixa línia de la que acabem de veure, tot i que no parlen de temes lingüístics: "*Comenzamos esta nueva etapa muy esperanzados y optimistas. Nuestra sociedad, despues del marasmo forzado en que la sumieron los tristes años de la revuelta marxista, se ha levantado con nuevas energías*".

La revista Empúries va nàixer en la marcada data de 1939, i evidentment presenta una editorial

al nivell d'aquells moments. Sobre l'inici de la publicació afirma que naix "*...tras el triunfo de nuestro Movimiento Nacional*" i que està "*...al servicio exclusivo de los ideales del Nuevo Estado nacional dirigido por el Caudillo*" i que té per objectiu mostrar al món científic que amb el nou govern s'atén a la recerca i la cultura. A més, afirma que aquest objectiu és més fort encara en Barcelona "*...cuyos recuerdos [del período anterior] serán barridos para siempre con el trabajo recto y la sana ambición de servir a la Patria, Una, Grande y Libre*". Segueix l'editorial afirmant que el museu arqueològic va poder ser inaugurat tot i que els rojos havien traslladat tots els fons a Ginebra. També que el jaciment d'Empúries havia estat abandonat i mutilat pels rojo-separatistas.

En un altre moment històric i des d'una òptica antagònica a les que acabem de veure, el 1978 va nàixer la revista Fonaments, amb el subtítol de "Prehistòria i món antic als Països Catalans". L'editorial d'aquest primer número comença amb una frase aclaridora: "*Després de la catàstrofe, hem sobreviscut. Però ha calgut pagar un delme: l'idioma*". Segueix afirmant que el català quasi ha desaparegut de les produccions científiques i que la revista naix amb l'objectiu de crear una publicació tècnica en la nostra llengua. A més, s'afirma que "*... aquesta revista respon al concepte de Països Catalans, que fins i tot al marge de la situació nacional d'avui resulta el més idoni del punt de vista científic per a l'estudi del passat, car és un territori que té una personalitat coherent, fins i tot abans que constituís una nació*". Finalment expliquen que per al procés de formació de la publicació es va sol·licitar la col·laboració de 50 persones entre les quals, només una es va negar a acceptar el nom de Països Catalans en el subtítol.

Podem veure per tant que, el tema de l'ús de la llengua ha estat un punt de debat o de conflicte en alguns moments. De la defensa de publicar en català durant la II República es va passar al costat oposat, l'obligatorietat de fer-ho en castellà durant la dictadura franquista. Després de la mort del dictador les publicacions s'han obert a la llibertat individual d'elegir una o altra llengua o a la necessitat de publicar en català per a recuperar els anys perduts en la normalització lingüística.

LES NORMES DE PUBLICACIÓ

Les normes de publicació entren dins del camp de la línia editorial, ja que en elles es manifesta la llengua o llengües en les que poden presentar-se els manuscrits. La major part de les publicacions consultades presenten la possibilitat de publicar en

català, castellà, francès o anglès, mentre que hi ha algunes com Fonaments o Cota Zero on només s'accepten articles en català o altres com la Revista d'Arqueologia de Ponent on s'especifica que *"...la llengua de la revista és el català, tot i que es rebran, igualment, articles en les restants llengües oficials de l'Estat, així com en anglès, italià, francès i alemany"*. En l'APL per a la presentació dels originals *"...se admite cualquier lengua hispánica, además de francés, inglés, alemán o italiano"*.

Tot i que com hem dit, la majoria de revistes presenten unes normes que accepten el català i altres llengües, hi ha alguns detalls que pensem que poden ser destriats, com per exemple els resums dels manuscrits que solen aparèixer entre el títol i l'inici del text. Mentre que en revistes com Recerques del Museu d'Alcoi es demanen tres resums: valencià, castellà i anglès, en altres com Saguntum la presentació d'originals ha de portar un resum en castellà i en qualsevol altra llengua, pel que es podria donar el fet de que en un número d'aquesta revista de la Universitat de València, si no hi haguera cap investigador que publicara un article en català, no apareixeria la nostra llengua en cap lloc, ja que el títol és en llatí, el subtítol és en castellà (Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia) i les normes de publicació també estan només en castellà (el mateix podria passar en la del MARQ, Lucentum, Arse i APL).

LA SITUACIÓ DEL CATALÀ EN L'ARQUEOLOGIA I LA PREHISTÒRIA

Tal i com hem pogut veure en les pàgines anteriors, el català està present en els quatre territoris analitzats. La seua incidència però, és prou diferent entre el Principat i el País Valencià i la Catalunya del Nord, mentre que les Illes estarien en un terme mitjà.

És evident que cada cop més, l'anglès (en Prehistòria potser també el francès) s'ha convertit en la llengua amb la que s'obté una major difusió dels treballs. Aquesta llengua és avui dia llegida per un gran nombre de persones arreu del món i la facilitat d'accés a través de les noves tecnologies a revistes de gairebé qualsevol país, han fet que en molts pocs anys s'estenga el seu ús en detriment d'altres llengües.

Açò però, no ha de fer que oblidem les llengües pròpies de cada país. En la major part de territoris amb llengües petites i per suposat també aquells amb molts milions de parlants, la llengua pròpia segueix sent el mitjà normal de difusió de la

ciència. Nosaltres per tant no hem de ser diferents, i la nostra llengua hauria de ser la normal en la difusió, dins del nostre país, de les nostres recerques.

Aquesta normalització (o normalitat) però, hauria de començar des de les mateixes línies editorials de les revistes. Totes les del Principat presenten un format (títol, subtítol i normes de publicació) plenament normalitzat, mentre que al País Valencià la major part el presenten en castellà. No es pot pretendre que els investigadors es consciencien de la importància que té presentar treballs en la nostra llengua si no veuen una major accessibilitat o predisposició en el lloc on pretenen fer públics els resultats de les seues recerques.

Tal i com hem dit a l'inici del treball, la nostra intenció no és afirmar que tota la producció científica s'ha de fer en català. Evidentment, si ho férem així estaríem retallant les possibilitats de difusió de la recerca. Com es defensava en el "Manifest de Prada", quan es publiquen estudis generalistes, o simplement quan creguem que el treball ha de tindre una major difusió, s'hauria de fer en la llengua que creguem millor per a aquest objectiu (al Manifest de Prada es parla concretament de l'anglès, tot i que nosaltres pensem que s'hauria de fer en la llengua que considerem més adequada per al treball que es pretén publicar). Ara bé, aquesta realitat per a la difusió científica no ens ha de fer oblidar la nostra llengua, i en els casos en els que es publiqui un treball en una llengua estrangera, estaria bé publicar-ne també en català almenys un extracte o un resum.

Abans de finalitzar volem remarcar el paper negatiu, possiblement involuntari, que en els darrers anys estan jugant en aquest aspecte institucions com els centres de recerca estatals o les universitats. L'exigència per part d'aquests organismes als joves investigadors d'un nombre elevat de treballs en les anomenades "revistes d'impacte internacional" provoca que s'acabe per menysprear la importància o la rellevància de les publicacions no incloses en aquestes llistes. Nosaltres pensem que aquests índexs, generalment més aplicables a altres ciències que a les humanes, provoquen per un costat una pressió innecessària sobre els joves investigadors que intenten aconseguir un lloc de treball, al temps que impliquen el constant abandonament de l'ús de les llengües més petites degut a la seua "inutilitat" a l'hora de ser valorades en els còmputos institucionals. Sembla que avui dia s'ha arribat a un punt on es valora més la llengua en la que està escrit un article que l'interès que aquest puga tindre, és a dir, que és més important el contingut que el contingut. A més, volem repetir una idea que hem expressat abans, i és que en una cièn-

cia com l'arqueològica, els lectors d'una recerca en concret es concentraran bàsicament en la zona d'influència de la cultura estudiada, pel que hi haurà més lectors reals d'una revista d'aquesta àrea que en una altra editada a milers de quilòmetres.

BIBLIOGRAFIA

- ARASA, F. (2002): *La romanització a les comarques septentrionals del litoral valencià: poblament ibèric i importacions itàliques en els segles II-I aC*. Trabajos Varios del SIP, 100, 292 pp. Diputació de València. València.
- BARRAL, X. (1980): *El problema de la terminología en Català*. Fonaments, 2, pp. 137-234. Barcelona.
- CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA (1996): *Informe del terme "Levante" com a denominació del territori valencià*. Generalitat Valenciana. València.
- FUSTER, J. (1962): *Nosaltres els Valencians*. Col·lecció Llibres a l'Abast, 120 pp. Edicions 62. Barcelona.
- MARTÍ, B. JUAN-CABANILLES, J. (2000): *El tractament de la toponímia en la bibliografia arqueològica valenciana, 1900-1950*. En MATEU, CASANOVA (coords): *Estudis de Toponímia Valenciana en honor de Vicenç M. Rosselló i Verger*, pp. 225-253. València.